

Dinsdagconferentie 24 november 2015 'Religie & Wetenschap'

Na de inleiding 'Uit de hemel zonder grenzen, komt Gij tastend aan het licht met een naam en een gezicht, even weerloos als wij mensen' gedicht/lied van Huub Oosterhuis, start Jan Zuiker met zijn conferentie. Hij zegt het spannend te vinden, wetenschap is een mer à boire. Waar begin je? Hij heeft een tekst gemaakt die we samen lezen: 'Wetenschap en religie' zeggend in deel 1: wetenschap zoekt verklaringen, samenhangen tussen verschijnselen met name oorzaak en gevolg, oplossingen voor problemen en verbeteringen van het leven dat bestaat. Het uitgangspunt is altijd de waarneming: het blote oog, het gehoor, het gevoel. Dit vermogen is in onvoorstelbare mate vergroot door microscopen, telescopen, scans en allerlei meetapparaten. Niet alles laat zich zomaar meten en wegen of empirisch bestuderen. Daarom zijn er verschillende wetenschappen: (de volgende tweedeling is onvolledig een aparte groep zou kunnen zijn de toegepaste wetenschappen) 1. De exacte wetenschappen – fysica, fysiologie, kosmologie scheikunde: deze kunnen over het algemeen hun bevindingen vastleggen in getallen. De wiskunde is een onmisbare hulp. De uitkomsten zijn meestal neutraal d.w.z. onafhankelijk van de persoon van de onderzoeker en zijn levensbeschouwelijke instelling en persoonlijk interpretaties: het gaat om verstandelijk redeneren. 2. De geesteswetenschappen: deze bestuderen de mens als geestelijk wezen, als individuele persoon en zijn sociale verbondenheid, zijn voorgeschiedenis en gerichtheid op de toekomst. Hieronder worden gerekend: psychologie, sociologie en geschiedenis. Hier kan niet alles in formules en cijfers vastgelegd worden. Bovendien zijn bepalende factoren (variabelen) niet zo nauwkeurig te omschrijven en dus niet zo precies onder controle te brengen. Een bijzondere plaats hebben wijsbegeerte en theologie: ook die vertrekken vanuit de menselijke ervaring, maar benaderen die onder een bijzonder gezichtspunt, namelijk het bovenzinnelijke, dat wat aan de directe ervaring en waarneming ontsnapt, omdat het de tastbare wereld overstijgt. Bovendien zijn ze holistisch ingesteld: hun voorwerp is de gehele werkelijkheid.

Via vier stellingen / vragen wordt het gesprek geopend: 1. *Spreekt het onderscheid in twee groepen je aan?* Reactie: bij psychologie bijvoorbeeld komt veel taal kijken en techniek dat maakt het onderscheid moeilijk. 3. *Water kookt bij 100°. Het bevriest bij 0°. Is dat zo?* Het blijkt relatief op de Mt. Everest kookt water bij 69°. Het blijkt een hulpmiddel bij het toepassen van wetenschap. 4. *Er wordt veel geweld vertoond op de tv. Op de vraag of dit invloed heeft op het denken en handelen van mensen luidt het antwoord: dat is niet wetenschappelijk bewezen.* Hoe versta je dat? Het gaat soms om belangen, denk aan de farmaceutische industrie; soms betekenen 'wetenschappelijk' niets of het kan tot het tegendeel bewezen worden. Het lijkt echter vaak op 'dus het is niet waar' en dat is misleidend.

Deel 2. De relatie met religie. De tekst van Jan: Hier bedoel ik vooral het godsdienstig geloof; religie kan namelijk ook breder verstaan worden. M.b.t. positieve wetenschappen en theologie-wijsbegeerte dient gezegd te worden: het zijn verschillende 'denkgebieden'. Daarom hoeven ze elkaar niet uit te sluiten. Daarmee hangt samen het verschil in taal. Een gedicht kan op zijn eigen manier een 'waarheid' weergeven die de hele mens aanspreekt, verstand en gevoel liefst in harmonie met elkaar. Enkele uitspraken en vragen: *Het 'bestaan' van God is niet te bewijzen; evenmin als het 'niet bestaan', maar wie aanneemt dat het verstand, dus de wetenschap, niet in staat is alles te kennen en te begrijpen, zal de mogelijkheid van het Godsbestaan niet mogen uitsluiten.* Stephen Hawking heeft dat geprobeerd en het is hem niet gelukt. Het christelijk geloof heeft de wereld onttovert, De sterren - en veel verschijnselen in de natuur - werden als goden vereerd en dus onaantastbaar. Het Joods-Christelijke geloof verwerpt dit bijgeloof en opent zo de weg om die als natuurlijke objecten te bestuderen. En: daarom in het gedicht van Oosterhuis: *Komt Gij tastend aan het licht. Wijsbegeerte en theologie is een andere taal. Reactie: in psalm 85 komt gerechtigheid uit de hemel en de waarheid van de aarde. Er zijn twee kenvragen – twee verschillende manieren van naar de werkelijkheid kijken. Ieder mens komt voor de geloofsdaad te staan.*